

Pascal, Pierre: Τα ηθικά αποτελέσματα του Σοβιετικού Πολιτεύματος. Μετάφρασις Ι. Ι. Αλεξάνδρου 1921.

Τὸ περιοδικὸν «Γράμματα» ἐκδίδει τὸ ἄνω φυλλάδιον καὶ θὰ ἴσχει ἴσως τοῦτο μόνον διὰ τὰ μᾶς πείσῃ περὶ τῆς σκοπιμότητός του. Τὰ «Γράμματα» ἐπαξίως ἀπὸ τοῦ 1911 ἀντεπροσώπευσαν τὴν ἑλληνικὴν διανόησιν, εἰσῆλθον δὲ ἀπὸ τοῦ 1920 εἰς νέαν περιόδον «Κοινωνιολογικὴν». Ὡς πρόγραμμα αὐτῶν διεκήρυσαν τὴν βαθεῖαν ἐσωτερικὴν ἀνάπλασιν τῶν ἰδιωτικῶν σχέσεων καὶ τὴν ὁργάνωσιν τῶν συνολικῶν δυνάμεων, μὲ γνώμονα τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ γενικὸν συμφέρον. Μὲ μίαν λέξιν συνεμερίσθησαν τὴν παγκόσμιον προσπάθειαν τῆς ἀναζητήσεως καὶ τῆς σκοπίμου ἀναπλάσεως τῆς ἐννοίας τῆς συνολικῆς ζωῆς.

Τὸ ἀγγελλόμενον φυλλάδιον ἔχει χαρακτηριστὰ προκαταναλιστικόν, δὲν μᾶς παρασύρει ὁμῶς τοῦτο εἰς τὸ νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πραγματικὰς ἀληθείας, τὴν κατάστασιν δηλ. ἐκείνην, ἣ ὅποια ἴσως διαμορφουμένη παρὰ τῷ Ρωσικῷ λαῷ καὶ ἣ ὅποια φαίνεται ὅτι παρ' ὅλας τὰς ἐξωτερικὰς ἀντιδράσεις, τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου πολέμου ἐσωτερικὴν δυσπραγίαν καὶ τὴν τελευταίως ἐνοικήσαν θεομηγίαν δὲν ἀπαρέσχει εἰς τὴν μεγάλην πλειονότητα τοῦ λαοῦ τούτου. Ἀλλὰ καὶ ἂν θεωρηθῇ ἡ κατάστασις αὕτη ὡς ἐν πείραμα, μεταξὺ τῶν πολλῶν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς νέας κοινωνίας, μήπως δὲν πειραματίζεται ἤδη ἀπὸ ἐτῶν καὶ ἡ δύσις; Διὰ τούτων θέλω νὰ εἶπω καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ μεταφραστοῦ ὅτι, χωρὶς γνώσιν τῶν πραγμάτων ἀκριβῆ καὶ πρὸ παντός αἰτιώδη, δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμεν τοὺς φρικτοὺς αὐτοὺς Μπολσεβίκους «σὰν κολασμένους ληστιάς, οἱ ὅποιοι ἔθεσαν ἀγέλευα τὸ χεῖρι των εἰς τὸν Πλούτον καὶ τὴν Ἡθικήν».

Ὁ Pascal ἐπεστρατεύθη κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον, προσεκολλήθη δὲ ὡς γνώστης τῆς ρωσικῆς γλώσσης εἰς τὴν Γαλλικὴν ἀποστολὴν τῆς Πετροπολέως. Ἡ ἐκτραγείσα ρωσικὴ ἐπανάστασις τὸν ἐνεθουσίασε καὶ μὲ ὄλην τὴν ζέσιν τῆς καρδίας του ἀφιέρωσε τὴν φιλοσοφικὴν διάνοίαν του εἰς αὐτήν. Ἐγινε κομμουνιστής, παρὰ τὸ θερμὸν καθολικὸν του αἰσθημα. Σήμερον ἐργάτης τῆς νέας Κοινωνίας εἶναι προσκολλημένος εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Μόσχας. Ὅσα μᾶς γράφει ὁ Pascal εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦτο δυνατὸν νὰ ἔχουν πῶς ἐξογκωθεῖ, ἔνεκα ἀσυναισθητοῦ καὶ βυθιαίας ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος, τέλος καὶ ἔνεκα πόλεμικῆς τινος τακτικῆς κατὰ τῆς ἀντιμπολσεβικῆς σταυροφορίας. Πάντως ὁ μεταφραστὴς μᾶς βεβαίως ὅτι «ἡ διανοητικὴ ἐντιμότης καὶ ἡ ἠθικὴ ἀνεπιληψία τοῦ συγγραφέως πού πρόθημα ἀνομολογοῦνται, ἐπὶ τὴν Γαλλίαν καὶ ἀπὸ ὅσους δὲν τὸν ἀκολουθοῦν εἰς κοινωνικὰς του ἀντιλήψεις συνιστοῦν ἐπὶ τὸν Pascal ἕνα «μάρτυρον» τοῦ ὁποίου αἱ καταθέσεις βαρύνουν ἐπάνω ἐπὶ τὴν ζυγαρίαν τῆς ἀλήθειας».

Ἡ σοβιετικὴ Ρωσσία λοιπὸν μὲ ὅλα τὰ παθήματά της «κουκουρεμένη», λεία τοῦ κρούου καὶ τῆς πείνης, διειρηθῆ χρόνια, ἐνίκησε καὶ μὲ χαρὰν ἀντικρύζει τὸ μέλλον. Τὸ προλεταριακὸν κράτος τὸ ὁποῖον διεδέχθη τὸ ἀστικὸν ὑφίσταται, λειτουργεῖ, προκόπτει πάντοτε. Καὶ αἱ πρόοδοι τοῦ κράτους τούτου δὲν εἶναι μόνον ἐξωτερικαὶ ἀλλὰ καὶ ἐσωτερικαί, ψυχικαί, πρόδοι ὀλιγώτερον ὁραταί. Οἱ Ρῶσοι κομμουνισταὶ δὲν ἐλησμόνησαν εἰς τοὺς ψυχροὺς οικονομικοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ὅτι τελικὸς σκοπὸς εἰς τὴν κοινωνίαν εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Καὶ τοῦτο πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Μαρξισμοῦ καὶ τῆς φιλοσοφικῆς του βάσεως, τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου, ὁ ὁποῖος δὲν θυσιάζει, ὡς συνήθως πιστεύεται, κατὰ τὴν ἀξίαν ἠθικὴν, πνευματικὴν, ἢ αἰσθητικὴν εἰς τὸν χυδαῖον ὕλισμόν, ἀλλὰ ὁ με-

τημένος ὕλισμός του λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅλας τὰς πραγματικότητας καὶ τοποθετεῖ καθε μίαν εἰς τὴν θέσιν της. «Ὁ Μαρξισμὸς δὲν ἐθεώρησε ποτὲ τὴν «Κοινωνία» ὡς κάτι πού ὑπάρχει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸ του, ὡς κάτι ὑπερβατικὸ καὶ ἀδιαίρετο, οὔτε ἐφαντάστηκεν ἄτομο ἀπόλυτο, μονάδα πού νάχη μέσα της τὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἀξία της. Ἐξετάζει πάντα μαζὺ τὴν κοινωνία μὲ τοὺς ἀνθρώπους πού τὴν δημιουργοῦνε καὶ τοὺς ἀνθρώπους μέσα στὴν κοινωνία ὅπου ἐνεργοῦνε». Εἶναι ἀνάγκη κατόπιν τούτων νὰ ὀμιλήσῃ τις διὰ τὸν Δουνατσάρσκη, ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὰ τόσα του ἄρθρα καὶ προγράμματα δὲν ὀμιλεῖ παρὰ μόνον διὰ τὸν νέον ἀνθρωπισμόν, μέσα εἰς τὸν ὅποιον ὅλοι οἱ πολῦτοι θησαυροὶ τῆς ἀρχαίας σκέψεως καὶ τῆς σημερινῆς προλεταρικῆς θὰ ἐνωθοῦν διὰ νὰ ἀνυψώσουν τὰς ἱκανότητας καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἐν ἐπίπεδον ἀγνωστον μέχρι σήμερον;

Οἱ Ρῶσοι χωρικοὶ ἀποτελοῦσαν ἄλλοτε μᾶζαν προικισμένην μὲ φυσικὰ προτερήματα σπάνια, ἀλλὰ ἀμόρφωτον καὶ ἀνοργάνωτον, ἀγράμματον, μακρὰν τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, σκλάβον τοῦ κράτους Ἀπὸ τὸ κράτος ὁμῶς ἦσαν ἐξωστρακισμένοι, ἐνῶ σήμερον γίνονται ὀλοένα μέλη συνειδητότερα τῆς μεγάλης ἐνώσεως τῶν ἐργατῶν, εἰς τὴν ὁποίαν λαμβάνουν διαρκῶς ἐνεργότερον μέρος καὶ ἡ ὁποία ἔνωσις εἰς ἀνταπόδοσιν παρέχει εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ ἀναπτύξουν συνεχῶς τὸν ἀνθρωπισμόν τους. Τὸ ἠθικὸν πρόγραμμα, πού ἐκήρυσαν οἱ Ρῶσοι ἐπαναστάται εἰσδύει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαζῶν, μεταμορφώνει ἕνα ὀλοκληρὸν λαὸν καὶ δημιουργεῖ ἀνθρώπους ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπῆρχαν παρὰ μόνον ὑπήκοοι.

Κίττε ὑπηρεσία ἀλέον, μᾶς πληροφορεῖ ὁ Pascal, εἶναι Κοινωνικὴ. Δὲν εἶναι περισσότερον ταπεινὴ οὔτε ὀλιγώτερον ἀξία ἐκτελέσεως ἀπὸ οἰαδήποτε ἄλλην. Ὁ ἡμερομισθίος ἐργάτης, ὁ φύλαξ, ὁ σωφέρ, ὁ κλητῆρ, ὁ καθηγητῆς, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, ὁ μηχανικὸς εἶναι ἴσοι κοινωνικῶς. Βέβαια καθένας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του διαφέρει τοῦ ἄλλου. Ὁ καθηγητῆς ἔχει πλὴν τοῦ κοιτῶνος του καὶ γραφεῖον, ὁ μηχανικὸς κερδίζει περισσότερα ἀπὸ τὸν ἐργάτην κλπ. μὲν ὁμῶς λείπουν αἱ ἰδιαιτέρας ἀνάγκαι πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν διαφορετικότητα τῶν υπηρεσιῶν ἀναφαίνεται πάλιν ἡ πραγματικὴ ἰσότης. Θὰ συναντηθοῦν ὅλοι εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι, εἰς τὸ αὐτὸ κοισέρτο εἰς τὴν ἴδιαν συνέλευσιν, εἰς τὸ ἴδιον σανατόριον. Ὁ μηχανικὸς καὶ ὁ ἐργάτης θὰ ἔχουν τὰ παιδιὰ των εἰς τὸ αὐτὸ σχολεῖον.

Καὶ ἡ Γυναίκα; Εἰς τὴν Ρωσίαν ἔλεγον τὴ ὄρνιθα δὲν εἶνε πουλι οὔτε ἡ γυναίκα ἄνθρωπος. Τὴν ἀδικίαν αὐτὴν πατάσει ὁ ρωσικὸς κομμουνισμὸς καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν γυναίκα καὶ νὰ τῆς δώσῃ συνείδησιν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ της. Βέβαια δὲν ἐφθασεν ἀκόμη εἰς τὸ τέλος τῶν προσπαθειῶν του.

Πάντως ἡ πορνεία, ἡ κεφαλαιοκρατικὴ αὐτὴ πληγὴ, δὲν φράζει πλέον τὴν δίοδον εἰς τὰ βουλεβάρτα ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἡ τιμὴ ἐργασίας ἐπιτρέπει εἰς τὴν κάθε γυναίκα νὰ κερδίξῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Κοντὰ μὲ τὴν πορνείαν ἐξέλιπεν καὶ ἄλλαι ὑποβιβαστικαὶ ιδιότητες τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ἡ ζητιανιά, τὸ φιλοδόχημα, ἡ δωροδοκία. Ἡ διαφθορὰ πού ἦτο ἄλλοτε νόμος ἔγινε σήμερον ἐξαιρετικὸν ἔγκλημα.

Ἀφ' ἑτέρου δὲν παύει κανεὶς νὰ θαυμάζῃ τὸν πλοῦτον τῆς πνευματικῆς τροφῆς, ἡ ὁποία προσφέρεται καθημερινῶς εἰς τὸ κοινὸν διὰ τῶν ἐφημερίδων. Εἰς τὴν στήλην τῶν πομπωδῶν συνεντεύξεων εὐρίσκεται ἀληθινὸν μάθημα ἐφημεροσμένης πολιτικῆς οικονομίας. Ἀντὶ τῶν ἀνοουσιῶν ἐπιφυλλίδων ἔχετε ἕνα πρωτότυπον λόγον, ἀπόφασιν ἐνὸς συνεδρίου ἢ τὰ, ἄλλου ἀποκρυπτόμενα, ἐπίσημα

κείμενα μίας διπλωματικής νότας κλπ. 'Ο Ράδεκ, ο Μπουχαρίν, ο Λουνατσάρσκι, ο Ζηνόβιεφ, ο Λένιν, ο Τρότσκι κλπ. είναι οί συντάκται του σοβιετικού τύπου. Απολογούνται πρὸς τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ ζητοῦν τὴν βοήθειαν καὶ τὰς συμβουλὰς τῆς. Προκαλοῦν τὸ διαφέρον τῶν μαζῶν διὰ τὴν συνολικὴν ζωὴν τῆς μεγάλης Κοινωνίας. Καὶ ἡ φιλολογία τῶν βιβλίων, καὶ αὐτὴ ἀκόμη σχεδὸν ὁλόκληρος ἀποτελεῖται ἀπὸ δόγματα καὶ διδασκαλίαν. Τὸ ἐπαναστατικὸν διήγημα ὑπὸ τύπον αὐτοβιογραφίας, ἡ προλεταρικὴ ποίησις τραγουδοῦσα τὴν νέαν ψυχὴν τῆς κοινῆς ἐργασίας, αἱ σοφαὶ καὶ πρωτότυποι μελέται τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἡ ἐκλαϊκιστικὴ ὅλων τῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης, αἱ ἐπανεκδόσεις κλασικῶν συγγραφέων ὡς τῶν Μάρξ, Τολστόϊ, Γκόγκολ, Γκόρκι, Τουργιένιεφ κλπ. καὶ αἱ μεταφράσεις τῶν καλλιτέρων ξένων, τέλος ἡ μεγάλη ἠθικοπλαστικὴ δύναμις τοῦ σοβιετικοῦ θεάτρου ἀποτελοῦν τὰ ἐπαναστατικὰ ἐπιστημονικὰ ὄργανα τοῦ νέου ρωσικοῦ συστήματος.

Ἡ ἀντίθεσις τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ τοῦ λοιποῦ ἀστικοῦ κόσμου εἶναι βαθεῖα καὶ διδακτικὴ. Ἄν ἡ πρωτοπορεία τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως πραγματοποιῆ τὴν ἰσότητά, ἂν τείνῃ εἰς τὸ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν τοῦ καθενός, ἂν ἀποβλέπῃ εἰς ἓνα ἀνώτερον πολιτισμὸν δὲν τὸ κάνει διὰ τὴν δημιουργίαν ἀπολύτους ἀξίας: προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τοῖς ἀπαρατήτους ὁρους οἱ ὅποιοι εἶναι ἀναγκαῖοι διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς ὁργανικὴν κοινωνίαν ἀνθρώπων, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ μέλη θὰ ἔχουν συνειδήσειν τοῦ ρόλου καὶ τῆς εὐθύνης των. Ὁ κομμουνισμὸς προσπαθεῖ νὰ μεταμορφώσῃ τὸν Ρῶσον ἀνθρώπον. Τὸ κλίμα καὶ τὸ τέως πολιτικὸν του καθεστῶς τὸν ἔκαμαν παθητικόν, ἀνευ δράσεως, ἄκρατον ἐραστὴν τοῦ ἀπεράντου καὶ τοῦ ἀκαθορίστου, ἐχθρὸν τῶν σωστῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῆς ἀκριβείας, ἀνίκανον διὰ μέτριον ἀλλὰ διαρκές ἔργον. Ὁ κομμουνισμὸς λοιπὸν εἰσάγει εἰς τὰς παλαιὰς αὐτὰς συνηθείας τὸ αἰσθημα τοῦ μετρημένου χρόνου, τῆς ὁροθετημένης ἐργασίας, τῆς μεθοδικῆς καὶ κανονικῆς διαδοχῆς τῶν προσπαθειῶν, τῆς εὐσυνειδήτου εὐθύνης τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχῃ κάθε μέλος μέσα εἰς τὴν γενικὴν πορείαν τοῦ μεγάλου συνεταιρισμοῦ.

Τοιοῦτοτρόπως λέγει ὁ Γκόρκι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτὴν μυρμηκίαν, τὴν ἀλλόκοτον, τὴν ποικιλόχρωμον, τὴν ὀνηράν, ποὺ λέγεται Ρωσία, ὁ Κομμουνισμὸς δημιουργεῖ βαθμηδὸν ὁλότητα ἀρμονικὴν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν κάθε ἀνθρώπος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ υπεύθυνον δι' ὅ,τι συμβαίνει τριγύρω του καὶ δι' ὅ,τι κάνει ὁ ἴδιος.

Δυὸ λέξεις ἔπρεπε νὰ λεχθῶν καὶ διὰ τὸν Λένιν, τὸν δημιουργὸν καὶ πρωτοπόρον τῆς νέας ταύτης κοσμογονίας. Ὁ Pascal μᾶς λέγει ὅτι ἡ παρομοίωσις τοῦ Λένιν πρὸς τὸν Μέγαν Πέτρον, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ Γεώργιος Σορέλ καὶ ὁ Γκόρκι δὲν εἶναι μόνον ἀνακριβής ἀλλὰ καὶ ἀδικος ὅσον καὶ ἂν θέλουγ με σὺτὸ νὰ ἐξάρουν τὸν Λένιν. Ὁ Μέγας Πέτρος ἦτο Μονάρχης ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ ἐξευρωπάσῃ τὴν Ρωσίαν· ὁ Λένιν ζητεῖ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἐργατικὴν μάζαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς ἀγνωστον ἐπίπεδον ὁργανικῆς καὶ ἀρμονισμένης ζωῆς.

Καὶ ἡ προσπάθεια αὕτη λέγει ὁ Pascal εἶναι περισσότερον ἀπέραντος καὶ περισσότερον ὑψηλὴ!

Ἡ μελέτη αὕτη εἶνε γραμμὴν εἰς καλὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, διὰ τὸν σκοπὸν ὅμως ὅπου ἐπιδιώκει καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ τὸν ἐξελθῆι ἐπιτυχέστερον ἂν ἦτο γραμμὴν εἰς «καθαρεύουσαν δημοτικὴν», ἂν ἔλειπαν π. χ. μερικά «ἤρτε» «ἔρτου» κλπ. Ἐτσι θὰ τὴν ἐδιάβαζαν ἴσως καὶ μερικοὶ ἀκραιφνεῖς καθαρευουσιάνοι, ἀφοῦ μοιραίως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα εὐ-

φῆθμεν οἱ Ἕλληες διὰ τὴν κακὴν μας τύχην φανατικὰ εἰς δύο στρατόπεδα χωρισμένοι με κηρυγμένον ἐπιστημονικὸν boycott οἱ μὲν κατὰ τῶν δέ. Καὶ ἡ ἀνωθυμία τῆς μεταφράσεως δὲν κάνει καλὴν ἐντύπωσιν, πρὸ παντός εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς σοσιαλιστικῆς προπαγανδιστικῆς φιλολογίας. Ἡ ἀνωθυμία, ἡ ψευδωνυμία τῶν μεταφράσεων τούτων πληθαίνει παρ' ἡμῖν. Ἐτσι μεταφράσθη τὸ Κομμουνιστικὸν Μανιφέστον, τὸ Κεφάλαιον I τοῦ Μάρξ ἀνώνυμα, ὁ Οὐτοπιστικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμὸς τοῦ Engels ψευδωνύμως καὶ τυχόν ἄλλα.

Ἐγὼ μεταφράζω τὸν II τόμον (Κοινωνικαὶ θεωρίαι καὶ Κόμματα) τοῦ ἀστικοῦ ἔργου τοῦ Herkner (Ἐργατικὸν ζήτημα) προσέθεσα βέβαια με τὴν ἄδειαν τοῦ Συγγραφέως, ἰδιαιτερον κεφάλαιον περὶ τοῦ Μπολσεβισμού, τὸν ὁποῖον δὲν ἐπραγματεύετο τὸ ἔργον λόγῳ τοῦ χρόνου τῆς τελευταίας ἐκδόσεως τοῦ (1915). Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο προσελάθησα νὰ ἀποδώσω τὴν οὐσίαν, τὸ σύστημα, τὰς τάσεις καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Μπολσεβισμού ὅσον ἠδυνάμην τότε καλύτερον καὶ ἀκριβέστερον. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἀστοὶ οἰκονομολόγοι εἰς τὰς νέας ἐκδόσεις τῶν ἔργων των, περιέλαβον κεφάλαια εἰδικὰ περὶ τοῦ Μπολσεβισμού. Δὲν ἐννοῶ λοιπὸν διατὶ αἱ μεταφράσεις τῶν ἔργων τούτων καὶ φυλλάδιον εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ γίνωνται ἀνωθύμως ἴσως ἀπὸ σοσιαλιστὰς ἢ φίλους τῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως.

Πάντως εὐχαριστοῦμεν τὸν ἀνώνυμον μεταφραστὴν καὶ συνιστῶμεν τὸ φυλλάδιον εἰς τοὺς θέλοντας νὰ προσανατολισθῶσι πρὸς τὴν ρωσικὴν σοσιαλιστικὴν κίνησιν καὶ τὰ ἀποτελέσματά της.

Δ. Καλιτσονάκης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

- Δουρμούζη, Εύδ.* : Η πολιτική φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους 1922.
Μουστοξύδη, Θ. : Στοιχεῖα αἰσθητικῆς 1922.
Παπανούτσου Εύαγ. : Τὸ ζήτημα τῆς Ἐλευθερίας τῆς Βουλῆσεως. Ἀλεξάνδρεια 1921.
Thilly F.—Γρατσιαίου Γ.: Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἠθικὴν. 1922.
Haas A.—*Χαλᾶ Α.* : Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ φουσικῇ. 1922.

II ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

I. Θεωρία καὶ ἱστορία τῆς Οἰκονομικῆς. Γενικά οἰκονομικά ζητήματα. Ἐγκυκλοπαιδικά.

- Διεθνῆς Οἰκον.* Ἐπιτρ.: Ἐκθεσις διὰ τὸ 1921. 1922.
Διομήδους Ἀλ. : Τὰ οἰκονομικά τῆς Ἑλλάδος πρὸ καὶ μετὰ τὴν 1 Νοεμβρίου 1920. 1922.
Δοβέρδου Διον. : Τὸ Ἀνώτατον Οἰκονομικὸν Συμβούλιον. 1922.

3. Ἐμπόριον, Συγκοινωνίαι.

- Σύνδεσμος Τροχιοδρομικῶν Α. Π. Π.* : Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Γ' ἐν Ἀθήναις Ἐθν. Συνέλευσιν. 1922.

6. Ἐργατικὸν ζήτημα. Κοινωνικὴ Πολιτικὴ. Δημοσία ἀντίληψις. Γυναικεῖον ζήτημα. Ζήτημα τῆς κατοικίας.

- Διδίκα Ἀ.* Ἡ νέα Κοινωνικὴ ὀργάνωσις. 1922.
Οἰκονομοπούλου Ν. : Κοινωνικὴ ὑγιεινὴ. Κοινωνικὴ πρόνοια. Κοινωνικὴ μέριμνα. 1922.
Παπαβασιλείου Β. : Ἡ πάλιν τῶν τάξεων 1922.

Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. : Ἐρευνα ἐπὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐργατικῆς κατοικίας τῶν πόλεων Ἀθηνῶν—Πειραιῶς 1921. 1922.

Χαριτάκη Γ. Ἡ Δημοιοποίησις ἐπιχειρήσεων. 1922.

9. Δημοσιονομία

Ἐμπορ. καὶ Βιομηχ. Ἐπιμελ. Ἀθηνῶν. : Ὑπομνήματα περὶ δημοσιονομικῶν προβλημάτων. 1922.

Πολιτικὴ Διοίκησις Θράκης. : Οἰκονομικὴ Νομοθεσία ἐν Θράκῃ 1921. Φορολογία δεκάτης. 1922.

10. Στατιστικὴ

Ἑλληνικὴ Ἡλεκτρικὴ Ἐταιρεία. : Ἐκθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. 1922.

Ἐπιτροπὴ Ἐθν. Οἰκον. : Δελτίον τιμῶν 4. τριμηνία 1921. 1922.
» » » » τοῦ εἰδικοῦ Ἐμπορίου I-XII 1921. 1922.

Ἐπιτροπὴ Ἐθν. Οἰκον. : Δελτίον κινήσεως Ἀξιών. Μάρτιος 1922.

III. ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Δρακούλη Πλ. : Τὸ Ἐγχειρίδιον τοῦ ἐργάτου (6 ἔκδ.) 1922.

IV. ΓΕΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Βιζονίδου Π. : Λόγος εἰσηγητικὸς εἰς τὴν διαμαρτυρίαν τῶν Βορείων Ἡπειρωτῶν. 1922.

Θεοδοσιάδου Δ. : Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμοστέου ἐκλογικοῦ συστήματος. 1922.

Ἡ Ποινικὴ δίωξις τῶν Δημοκρατικῶν. : Ἐγγραφα ἀπὸ τὴν δικογραφίαν. 1922.

Πολιτικὴ Διοίκησις Θράκης. : Πεπραγμένα. Μάιος 1920-Δεκέμβριος 1921 (I-VII) 1922.

Πρακτικὰ τῶν Συνεδριάσεων τῆς 11μελοῦς ἐπιτροπῆς τῶν Εἰσηγητῶν διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ Σχεδίου τοῦ Συντάγματος. 1921.

Πρακτικὰ τῆς Γ'. Ἐθνοσυνελεύσεως. : Β'. 1922.

Σικελιανοῦ Ἀγγ. : Ἀνοικτὸ ὑπόμνημα στὴ Μεγαλειότητά του. 1922.

V. ΝΟΜΙΚΗ

- Ἀνδρούτσου Χρ.**: Ἡ ἐκλογή τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου Μεταξάκη Κανονικῶς ἐξεταζομένη. 1921.
Ἠλιοπούλου Τιμ.: Τὸ Ἰταλικὸν προσχέδιον Ποινικοῦ Κώδικος καὶ ἡ ἀνθρωπολογικὴ σχολή. 1922.
Χωροφᾶ Ν.: Περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δόλου ἐν τῷ ποινικῷ Δικαίῳ. 1922.
Σχέδιον νόμου.: Περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Ἀθῆναιων Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου. 1922.

VI. ΙΣΤΟΡΙΑ

- Ἀσπρέα Γ.**: Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. 1821—1921 Α. 1821—65. 1922.
Ζερλέντου Π.: Σημειώσεις περὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῶν χρονικῶν Κρουσίου. 1922.
Καλιτσουνάκι Ι.: Ἑπταδικαὶ Ἔρευναί. 1922.
Καρολίδου Π.: Σύγχρονος Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. 1821—1921. 1922.
Κοντογιάννη Π. (Ἀνιστρατήγου): Ἱστορία τοῦ Μεγάλου πολέμου 1914—18 καὶ κριτικὴ αὐτοῦ. 1922.
Δελεδάκι Ἀνθ.: Ἀκολουθία βῆματικῆ τοῦ δαίου Κυρ Ἰωάννου τοῦ ἐν Κρήτῃ. 1922.
Διβαδᾶ Ν.: Αἷτια τῆς παρακμῆς τῆς Ρώμης. 1922.
Mittau G.—**Μενάρδου Σ.**: Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. 1922.
Παππούλια Δ.: Δημοσθένης Τσιβανόπουλος (λόγος ἐπιμνημόσυτος ἐγ-
 τολῆ τῆς Πανεπιστ. Συγκλήτου ἀπαγγελεθείς). 1921.

VII. ΠΟΙΚΙΛΙΑ

I. Βιβλία.

- Γεωργαλά Γ.**: Τὰ πεπραγμένα τοῦ Γεωλογικοῦ Γραφείου κατὰ τὸ ἔτος 1921. 1922.
Καραχρίστου Ν.: Περὶ τῆς Κοινωνικῆς καὶ πρακτικῆς μορφώσεως. 1922.
Λεκοῦ Π.: Διάλεξις περὶ Ἰαπωνίας 1922.
Μεσολωρᾶ Ι.: Ὁμιλία ρηθεῖσα τῇ 30 Ἰουν. 1922 ἐντολῇ τῆς Πανεπιστ. Συγκλήτου. 1922.
Μηλιαράκη Σ.: Ἐγχειρίδιον Βοτανικῆς. 1922.
Ξένου Π.: Περὶ τῶν θεωριῶν τοῦ Ἀϊνστάϊν Ἀλεξάνδρεια. 1922.

- Οικονομίδη Δ.** Καταλόγια (χαρούμενα τραγοῦδια). 1922.
Πολυχρονοπούλου Π.: Ἐπιτομὴ πολιτικῆς Οἰκονομίας. 1922.
Σκια Α.: Ἐκθέσεις κρίσεως Μιστριωτείου Ποιητικοῦ διαγωνίσματος. 1922.
Στρίντιμπεργ - Χρυσάφη.: Ὁ Γάμος 1922.
Τουφεξή Γ.: Μελισσοκομία. 1922.
Τρουπάκη Ν.: Ὁδηγὸς τοῦ Χωροφύλακος. 1922.
Φιλιππίδου Σ.: Λόγοι εἰς τὰ ἄχραντα πάθη τοῦ Σωτῆρος 1922.
Χατζηκυριάκου Γ.: Νοθεύσεις τροφίμων κλπ. καὶ ἐξέλεξις αὐτῶν. 1922.
 Τὰ πεπραγμένα ὑπὸ τῆς Χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὸ ἔτος 1921. 1922.

2. Περιοδικά.

- Ἀγροτικὴ Ἔνωσις.**: (Παπαγεωργίου Β) Ὅργανον συνεταιρισμῶν Πατρῶν.
Ὁ Λόγος. Μηνιαῖο περιοδικό. Διευθυνταὶ Γ. Χιλκούσης-Λ. Πρόσ-
 σινος. Πόλη. Χρόνος Δ. Μάης 1922.
Μακεδονικὰ Γράμματα.: Μηνιαῖον περιοδικὸν Θεσσαλονίκη I 1922.
Ἔστιάδα.: Μηνιαῖα φιλολογικὴ ἐκδόσις (Γ. Σγόντζος) Χίος Α. 1922.
Νέα Ἀγωγή.: (Κ. Στυλιανόπουλος) Κων)πολις II 1922.
Ἡ ἑβδομάς (Ἐλένη Μαυροπούλου) Κων)πολις 1922.

I. ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Helander Sven: Marx und Hegel. 1922.
Weber Max: Wirtschaft und Gesellschaft. 1921.

II. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

1. Θεωρία και Ίστορία τῆς Οικονομικῆς. Γενικά οικονομικά ζητήματα. Ἐγκυκλοπαιδικά.

Bouniatian, M.—Bernard J.: Les crises économiques. 1922.
Gide, Charles: Premières Notions d'économie politique. 1922.
Handbuch der Wirtschafts=und Sozialwissenschaften (hrsg. v. A. Günther und G. Kessler) 1922.
Levy Hermann: Die englische Wirtschaft 1922.
Maurette F.: Les grands Marchés des Matières premières 1922.
Société des Nations: Rapport sur certains aspects du Problème des Matières premières (Section économique) Tom. II. 1922.
Wernicke Joh.: Kapitalismus und Mittelstandspolitik. 1922.

3. Ἐμπόριον. Συγκοινωνία.

Murken Er.: Die groseen transatlantischen Linienreederei-Verbände usw. 1922.
Thiele Wilhelm: Markt preis und Ubergewinn 1922.

5. Χρῆμα. Τράπεζαι. Χρηματιστήρια

Decoudu Jean: La Bourse de Londres. 1922.
v. Waechter Siegf.: Der Kampf um die Währung. 1922.
Weihs Gustav: Die Beziehungen der Banken zur Industrie. 1921.

6. Ἐργατικὸν ζήτημα. Κοινωνικὴ Πολιτικὴ. Δημοσία ἀντίληψις. Γυναικίον ζήτημα. Ζήτημα τῆς κατοικίας.

Enslin M.—Angé L.: Ce que chacun doit savoir de la Méthode Taylor. 1922.

Habermann, Max.: Die neue Ordnung von Kapital und Arbeit. 1922.

Krauss Hans (Hrsg): Betriebsrat und Arbeitswissenschaft. 1922.
Plant Th.: Entstehen, Wesen und Bedeutung des Whitleyismus, des englischen Typs der Betriebsräte. 1922.

8. Συνεταιρισμοί.

Bekker Greg.: Le mouvement coopératif en Russie etc. Bruxelles. 1921.
Casalini A.: Genii di Storia del movimento cooperativo in Italia 1922. (Roma Sindacato nazionale delle cooperative).
Preziosi Giov.: Cooperativismo rosso piovra dello stato. 1922.
Wilbrandt R.: Konsumgenossenschaften. 1922.

9. Δημοσιονομία.

Kerschlagl R.: Die Geldprobleme von heute 1922.
Labadie Jean: Si j'étais ministre des Finances. 1922.
Luzzati Luigi: La Paix Monétaire à la Conférence de Cènes. 1922.
Moll Bruno: Logik des Geldes. 1922.
Monbert Paul: Besteuerung und Volkswirtschaft. 1922.
Neumark Fritz: Begriff und Wesen der Inflation. 1922.
Rédiadis P.: L'organisation des Impôts directs modernes. Athènes. 1921.

10. Στατιστική.

Société des Nations: Bulletin Mensuel de Statistique III Année 1922.

III. ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Bernardino Ans.: Socialismo e Finanza. 1922.
Bernstein Ed.: Das Görlitzer Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. 1922.
Diehl Karl: Sozialismus, Kommunismus und Anarchismus. 1922.
Feig Irmgard: Unternehmertum und Sozialismus. 1922.
Louis Paul: Histoire du Parti Socialiste en France. 1871—1914. 1922.
Starkoff Véra: Le Bolchevisme. 1921.

- Trotsky L.: Entre l'Imperialisme et la Révolution. 1922.
 » Nouvelle Étape. 1922.
 » La Commune de Paris et la Russie des Soviets.
 1922.
 Partei der Linken Sozialrevolutionäre (Internationalisten): Auf-
 ruf (Alex. Schreider).

IV. ΓΕΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Association autrichienne pour une Société des nations : Enquête
 sur la société des nations. Vienne. 1922.
 Baïras Général: Le Fort d'Arrêt «Roupel» (Une réponse au Gé-
 néral Sarrail) Milano. 1922.
 Bureau de la Presse : Une Lache Mystification eventée par les
 Musulmans de la Thrace. 1922.
 Comité des Etudiants Hellènes: La Société des Nations et les
 Déportations de Chrétiens en Turquie. Genève. 1921.
 Friedjung H.: Das Zeitalter des Imperialismus. 1884-1914. 1922.
 Hadjiscos D.: Les Sanctions Internationales de la Société des
 Nations A. 1920.
 v. Haller : Aera Bülow. 1922.
 Kasasis N.: L'Hellenisme et la politique Européenne. 1921.
 Morris, Homer Lawrence: Parliamentary franchise reform in
 England from 1885-1918. New York. 1921.
 Nitti Francesco: L'Europa senza Pace. 1922.
 Paléologue M.: La Russie des Tsars. 1922.
 Rathenau Walther: Von Cannes bis Genua (Vier Reden). 1922.
 Rosner, Karl: Erinnerungen des Kronprinzen Wilhelm. 1922.

V. ΝΟΜΙΚΗ

- Androutsos Chr.: The Election of the Metropolitan Melet. Me-
 taxakis. Athens. 1921.
 Spiropoulos I.: Der Luftraum integrierender Teil der Staatsge-
 bietes. 1921.
 » » Ausweisung und Internierung feindlicher Sta-
 ats angehöriger. 1922

VI. ΙΣΤΟΡΙΑ

- Gustave Schlumberger: Récits de Byzance et des Croisades.
 1922.

VII. ΠΟΙΚΙΛΑ

1. Βιβλία.

- Bücher, Karl: Zur Fragé des Pressreforme. 1922.
 Demidof: Conférence sur Tourguéneff Athènes. 1922.
 Dessauer Fr.: Auslandsrätsel (Land und Volk der V.S.A.) 1922.
 Goldscheid Rudolf: Frauen, Freiheit und Friede. 1922.
 Ross Colin: Südamerika, die aufsteigende Welt. 1922.
 Psishari Jean Le Solitaire du pacifique (Roman). 1922.
 Vidal, P. de la Blache: Principes de Géographie Humaine. 1922.

2. Περιοδικά.

- Viribus Unitis: Mensuel consacré aux problèmes économiques
 des Etats de l'Europe Centrale et Orientale. (Hrsg. L. Krzy-
 wicki) Varsovie. 1921. (Edit. de l'Institut d'Économie So-
 ciale).
 L' Europa Orientale. Rivista Mensile. Organo dell' Istituto per
 l' Europa Orientale II 1922.

ΑΡΧΕΙΟΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
Α' ΤΟΜΟΣ (1921)

I. ΠΙΝΑΞ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΩΝ

	Σελ.
<i>Βιζουκίδου, Π.</i> Ἡ εἰς τὴν Κοινωνιολογίαν συμβολὴ τοῦ I. Kohler	41
<i>Γληγοῦ, Δ.</i> Γυναικεῖος ἀνθρωπισμός	97
<i>Ἐλευθεροπούλου, Α.</i> Κοινωνικαὶ τάξεις καὶ Κοινωνικά Κόμματα	3
<i>Ἐλευθεροπούλου, Α.</i> Κοινωνία καὶ Πολιτεία	117
<i>Καλιτσουνάκι, Δ.</i> Πρόλογος	1
» » Αἱ σημεριναὶ τάξεις πρὸς ἐθνικοποίησιν	49
» » Παρατηρήσεις εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἐργατῶν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς τοῦ 1917	197
<i>Δαμπέρη Ἰ. Αἰμ.</i> Durkheim καὶ ἡ Κοινωνιολογικὴ Γαλλικὴ σχολή	152
<i>Παπαναστασίου, Εὔαγγ.</i> Τὰ Βαλκάνια ἀπὸ τοῦ 15. αἰῶνος ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα	175
<i>Σβώλου, Ἀλ.</i> Ἡ Κοινωνικὴ κατεύθυνσις ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ Κράτους	128
<i>Φαρμακίδου Εὔαγγ.</i> Τὸ ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα. Νοεμβρ. 1920 — 10)βρ. 1921	142
<i>Χαριτάκη, Γ.</i> Αἱ περὶ ἐξελίξεως τῶν Κοινωνιῶν τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ τῆς Καλλιεργείας ἰδέαι τοῦ A. Weber καὶ ὁ Νεοελληνικὸς Πολιτισμός	21

2. Κριτικαὶ 3. Βιβλιογραφία

~~~~~
B' ΤΟΜΟΣ (1922) Τεύχος Α'

	Σελ.
<i>Ἀνδρεάδου, Α.</i> Ἡ κρίσις τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ	1
<i>Βορέα, Θ.</i> Ἴσοτιμία τῆς γυναικὸς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι	15
<i>Δοβέρδου, Σπ.</i> Οἰκονομικὴ ἐπιστήμη καὶ Σοσιαλισμός	27
<i>Μυλωνᾶ, Ἀλεξ.</i> Τὰ παρ' ἡμῖν κόμματα καὶ ἡ ἀναλογικὴ ἐκλογή	35
<i>Βουρνάξου, Κ.</i> Ἡ ποσοτικὴ θεωρία καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ οἰκονομικὴ κρίσις	51
<i>Μυλωνᾶ, Ἀλεξ.</i> Ἡ ἀγροικὴ νομοθεσία καὶ ἡ προταθείσα μεταρρυθμίσις τῆς	73
<i>Καλιτσουνάκι, Δ.</i> Συμβολαὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν Συνεταιρισμῶν	111

2. Κριτικαὶ 3. Βιβλιογραφία

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Α' ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

Β' ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΙ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΑ

Διὰ τοῦ ἔργου τούτου παρέχεται τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι πλήρης καὶ συστηματικὴ ἐπισκόπησις τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος.

Ἀπὸ ἐτῶν ἀπέβη φλέγον καὶ παρ' ἡμῖν τὸ ἐργατικὸν ζήτημα, οἱ δὲ διαρκῶς αὐξανόμενοι ἐργοδοτικοὶ καὶ ἐργατικοὶ ἀγῶνες ἀπασχολοῦσιν ὁσημέραι εὐρυτέρους κοινωνικοὺς κύκλους. Ἡ ἀνάγκη ὅθεν εὐλόγητου συστήματος ἀπὸ περιοπῆς πραγματευομένου τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος κατέστη ἐσχάτως ἐν Ἑλλάδι αἰσθητοτέρα καὶ διὰ τοὺς πρακτικοὺς καὶ τοὺς θεωρητικοὺς καὶ διὰ τοὺς ἐργοδότας καὶ τοὺς ἐργάτας.

Ἡ γνῶσις καὶ ἡ κατανόησις τῆς ἐργατικῆς κινήσεως καὶ γενικῶς τῶν κοινωνικοπολιτικῶν τάσεων τῶν χρόνων ἡμῶν, ὑποβοηθεῖ τὴν ἀποτροπὴν πολλῶν συγκρούσεων κεφαλαίου καὶ ἐργασίας καὶ συντελεῖ εἰς τὴν παγίωσιν τῆς ἰδέας, ὅτι διὰ τὴν βιομηχανικὴν καὶ κοινωνικὴν εἰρήνην καὶ ἐπομένως διὰ τὴν πρόσodon χώρας τινὸς ἀμφοτέροι οἱ παράγοντες, οἱ τε ἐργοδοταὶ καὶ οἱ ἐργάται εἶναι ἐξ ἴσου ἀναγκαῖοι. Πολλὰς ἀφ' ἐτέρου προκαταλήψεις εἰς βάρος τῆς ἐργατικῆς τάξεως διαλύει ἢ βαθυτέρα γνῶσις τοῦ ἐργατικοῦ ζητήματος, ἡ δὲ διὰ μέσου τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως σπουδὴ ταύτου, εἰς ὅλας τὰς χώρας τὰς εἰς βαθμὸν τινα βιομηχανικῆς πρόοδου ἐξιχθείσας, παρουσιάζει εἰς ὑμᾶς ζωηρὰν τὴν εἰκόνα τῆς γενέσεώς του καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν κατανόησιν τοῦ συγκλονούντος τὴν ἐποχὴν μας ζητήματος. Εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον ἀναπτύσσεται σύμπασα ἡ ἐξέλιξις τῶν κοινωνικῶν θεωριῶν καὶ κομμάτων μέχρι καὶ τοῦ ρωσικοῦ μπολσεβισμού, παρουσιάζονται δὲ εἰς ἡμᾶς αἱ γενικαὶ ἀπόψεις καὶ οἱ σκοποὶ οἵτινες ἐξωδότησαν τὰ ἐπικρατήσαντα πνεύματα εἰς τὴν κοινωνικὴν κίνησιν καὶ μεταρρυθμίσιν.

Τὸ ἔργον πραγματευόμενον τὸ ἐργατικὸν ζήτημα γενικῶς συμπληροῦται δι' εἰδικὸν κεφάλαιον περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι κοινωνικῆς ἐξελίξεως, πολλαχοῦ δὲ ἐξετάζονται λεπτομερέστερον τὰ τῶν Ἑλληνικῶν σχέσεων.